

Jak Polacy radzą sobie z inflacją?

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Poziom inflacji wciąż rośnie. Zgodnie z szybkim szacunkiem GUS w październiku tego roku w porównaniu z analogicznym miesiącem roku ubiegłego ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły o 17,9%, a w stosunku do poprzedniego miesiąca wzrosły o 1,8%¹.

W obliczu tej sytuacji w naszych badaniach co kwartał pytamy o percepcję wzrostu cen. W październikowym sondażu² zapytaliśmy respondentów, w jakim stopniu inflacja jest dla nich dotkliwa, wzrost cen jakich produktów jest dla nich najbardziej odczuwalny, w jaki sposób sobie radzą z rosnącymi cenami oraz jak oceniają działania rządu w zakresie łagodzenia skutków inflacji.

SUBIEKTYWNE ODCZUWANIE INFLACJI

Obecnie znaczna część badanych deklaruje, że ich gospodarstwa domowe odczuwają skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu (38%), a niemal co drugi – że w dużym stopniu (48%). Do zdecydowanej mniejszości należą ankietowani odczuwający go w niewielkim stopniu, bądź w ogóle tego nieodczuwający (14%).

¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/szybki-szacunek-wskaznika-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-pazdzierniku-2022-roku,21,6.html>

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (390) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

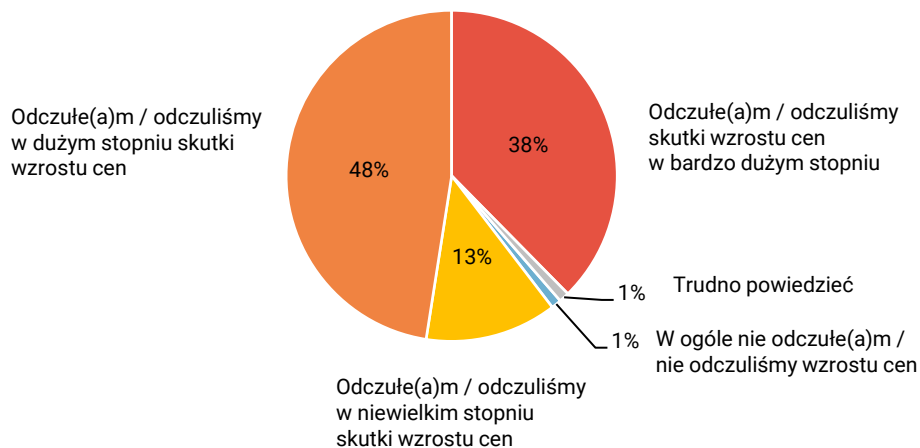
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 3 do 13 października 2022 roku na próbie liczącej 1041 osób (w tym: 58,3% metodą CAPI, 26,1% – CATI i 15,6% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

CBOS

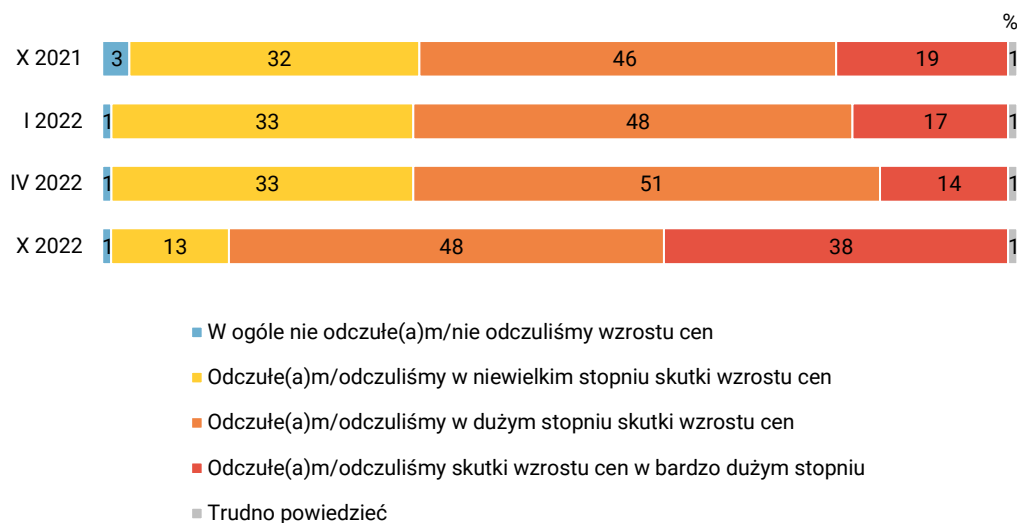
RYS. 1. Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?

Polacy coraz silniej odczuwają skutki wzrostu cen. Silne lub bardzo silne odczuwanie inflacji deklarowało do kwietnia mniej więcej dwie trzecie badanych, obecnie odsetek ten wzrósł do 86%. W ciągu ostatniego półrocza bardzo wyraźnie wzrósł odsetek odczuwających jej skutki w bardzo dużym stopniu (aż o 24 punkty procentowe), zmniejszył się natomiast odczuwających je w niewielkim stopniu (z 33% do 13%).

CBOS

RYS. 2. Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?

Podstawa procentowania w poprzednich pomiarach była nieco inna (wyłączone były bardzo nieliczne osoby, które nie zauważyły wzrostu cen). Ze względu na powszechność odczuwania wzrostu cen wyniki poszczególnych pomiarów można ze sobą zestawiać i porównywać.

Wzrost cen jest bardziej dotkliwie odczuwany przez osoby gorzej sytuowane. Respondenci mniej zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych oraz ci o niższych dochodach *per capita* częściej deklarują, że skutki wzrostu cen odczuli w bardzo dużym stopniu, rzadziej – że w niewielkim.

Jednak i osobom znajdującym się w lepszej sytuacji materialnej wzrost cen silnie daje się we znaki. Zdecydowana większość zadowolonych z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (79%) oraz osób z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita*, wynoszących co najmniej 4000 zł (79%) deklaruje, że odczuwa skutki wzrostu cen w dużym lub bardzo dużym stopniu.

TABELA 1

Ocena własnych warunków materialnych	Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?				
	W ogóle nie odczułem / nie odczuliśmy wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Złe	0	1	27	72	0
Średnie	0	8	47	45	0
Dobre	1	20	52	27	1

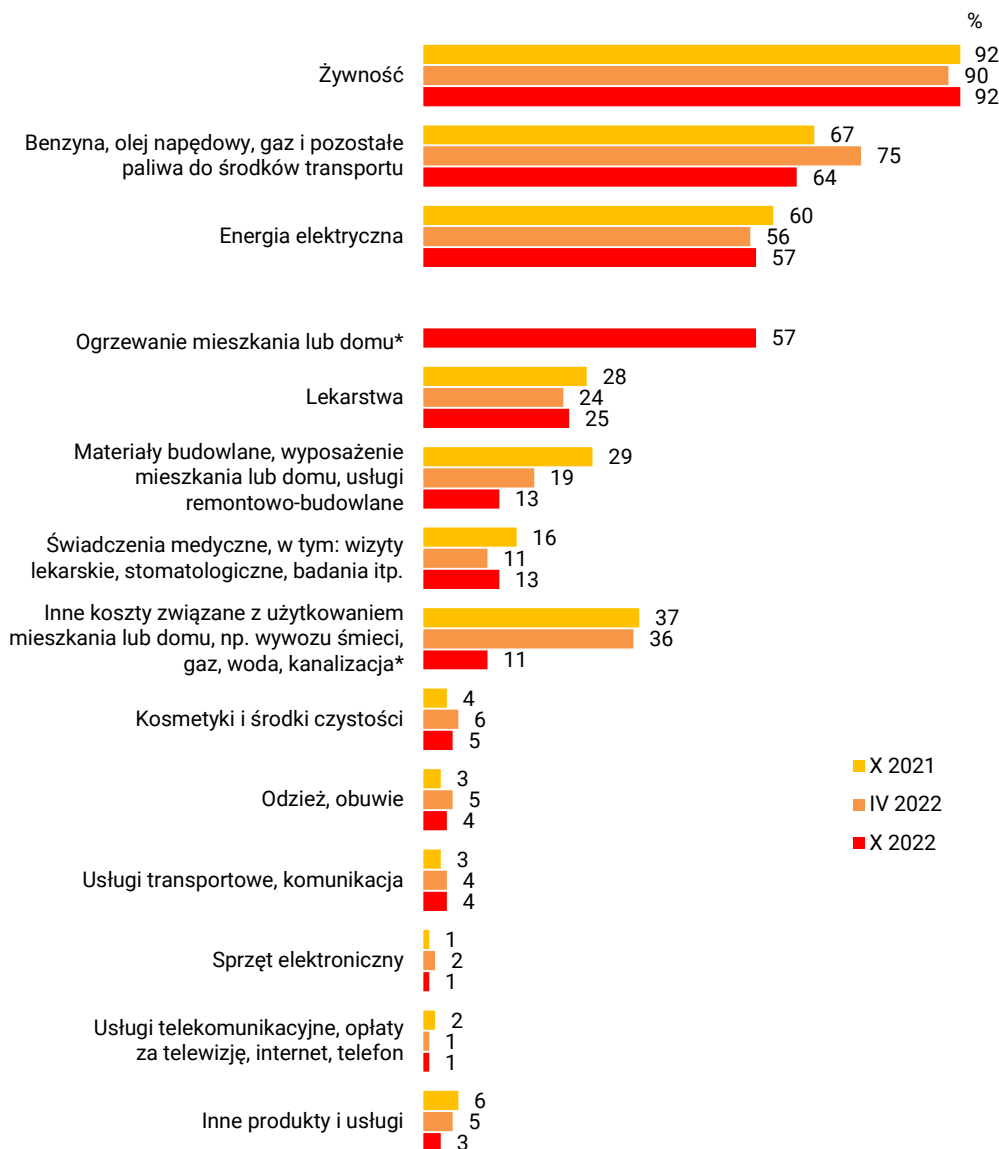
TABELA 2

Dochody na jedną osobę	Jak Pan(i) ocenia, w jakim stopniu wzrost cen jest odczuwany w Pana(i) gospodarstwie domowym?				
	W ogóle nie odczułem / nie odczuliśmy wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy w niewielkim stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy w dużym stopniu skutki wzrostu cen	Odczułem / odczuliśmy skutki wzrostu cen w bardzo dużym stopniu	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Do 1499 zł	1	6	38	55	0
Od 1500 zł do 1999 zł	1	13	47	39	0
Od 2000 zł do 2999 zł	0	15	51	33	1
Od 3000 zł do 3999 zł	1	17	50	32	0
4000 zł i więcej	1	21	53	26	0

Dla Polaków najbardziej dotkliwy jest wzrost cen żywności (92%), w drugiej kolejności wzrost cen paliw (64%), a w trzeciej praktycznie *ex aequo* – wzrost cen energii elektrycznej (57%) oraz ogrzewania mieszkania lub domu (57%). Dla niemałej części badanych najbardziej odczuwalne są podwyżki cen lekarstw (25%), świadczeń medycznych (13%), materiałów budowlanych, wyposażenia mieszkania lub domu (13%) oraz wzrost innych kosztów związanych z użytkowaniem mieszkania lub domu, np. wywozu śmieci, wody, kanalizacji (11%). Pozostałe produkty i usługi wskazywane były przez stosunkowo niewielu ankietowanych (od 1% do 5%).

RYS. 3. Wzrost cen których produktów i usług jest najbardziej odczuwalny w Pana(i) gospodarstwie domowym?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRYCH GOSPODARSTWA ODCZUŁY WZROST CEN (N=1023)

* Uwaga: z kategorii „Inne koszty związane z użytkowaniem mieszkania lub domu, np. wywozu śmieci, wody, kanalizacji” wyodrębnione zostało „Ogrzewanie mieszkania lub domu”

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Porównując aktualne wyniki z tymi sprzed pół roku można zauważyć, że niezmiennie najbardziej dotkliwie odczuwalny jest wzrost cen żywności, paliw do środków transportu oraz energii elektrycznej. W tym miesiącu porównywalnie często wskazywano energię elektryczną i ogrzewanie mieszkania lub domu – kategorię wyodrębnioną z „innych kosztów związanych z ogrzewaniem mieszkania lub domu” w związku z rosnącymi cenami nośników energii i rozpoczęciem sezonu grzewczego.

W stosunku do wyników z kwietnia relatywnie rzadziej w tym kontekście wymieniane były paliwa do prywatnych środków transportu (spadek z 75% do 64%) oraz materiały budowlane, wyposażenie mieszkania lub domu (z 19% do 13%).

Z analizy różnicowań społeczno-demograficznych wynika, że w niemal wszystkich grupach najbardziej odczuwalny jest wzrost cen żywności. Zauważyć można, że osoby starsze, w wieku 65+, oraz znajdujące się w trudniejszej sytuacji materialnej, niezadowolone z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych, częściej niż inni wymieniały w tym kontekście wzrost cen lekarstw. Natomiast lepiej sytuowani częściej wymieniali podwyżki cen paliw do prywatnych środków transportu.

STRATEGIE WALKI Z INFLACJĄ

Polacy mają rozmaite strategie radzenia sobie z inflacją. Najczęściej ograniczają codzienne zakupy, szukają tańszych zamienników (81%) oraz ograniczają zużycie wody, prądu, gazu (72%). Mniej więcej dwie trzecie rezygnuje z większych wydatków, odkłada je na potem (68%), a niewiele mniej ogranicza wydatki na rozrywkę, wypoczynek i kulturę (62%). Znaczna część badanych wykorzystuje oszczędności na bieżące wydatki (45%), ogranicza jeżdżenie samochodem (38%, 50% posiadających samochody), bądź też – z obawy przed dalszym wzrostem cen – kupuje na zapas, przyspiesza planowane zakupy (26%).

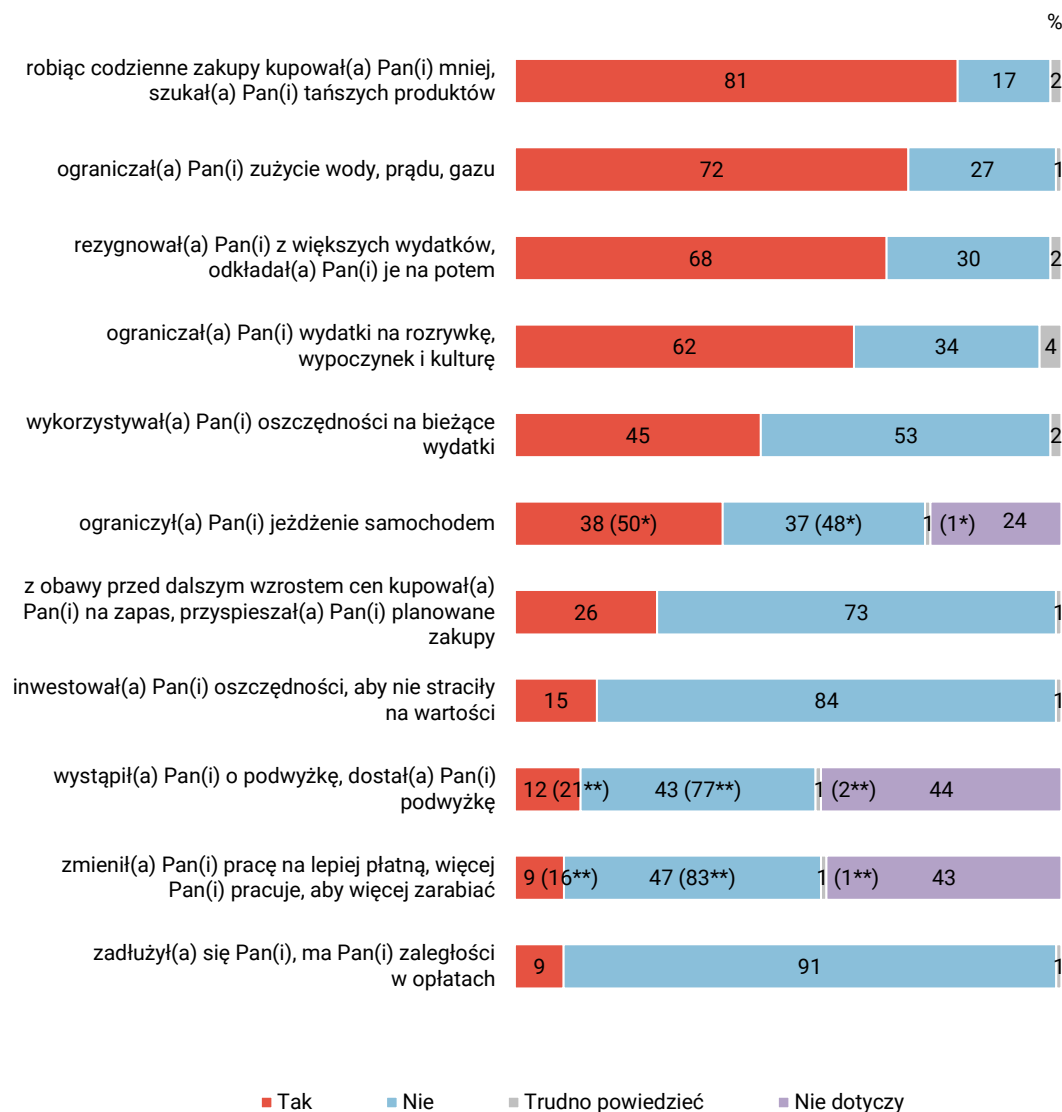
Inflacja przekłada się na wzrost oczekiwań płacowych – 12% respondentów wystąpiło lub dostało podwyżkę (21% pracujących) oraz skłania ich do poszukiwania lepiej płatnej pracy lub większego zaangażowania w pracę. Co jedenasty ankietowany (16% pracujących) zmienił pracę na lepiej płatną lub więcej pracuje aby więcej zarabiać.

Osoby posiadające oszczędności w obliczu inflacji szukają sposobów na inwestowanie ich (15%). Niewielka część respondentów, którym brakuje na bieżące wydatki, zadłuża się, nie opłacając rachunków i bieżących zobowiązań (9%).

Sposoby radzenia sobie z inflacją zależne są od położenia materialnego. Rosnące ceny silniej wpływają na zachowania osób znajdujących się w gorszej sytuacji finansowej. Badani mniej zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych częściej z powodu rosnących cen kupują mniej, szukają tańszych produktów, rezygnują z większych wydatków, a zarazem kupują na zapas, ograniczają zużycie wody, prądu i gazu, ograniczają jeżdżenie samochodem oraz wydatki na rozrywkę, wypoczynek i kulturę, a także zadłużają się.

Natomiast badani lepiej sytuowani, zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych, oraz ci o najwyższych dochodach *per capita* częściej szukają sposobów na lokowanie swoich oszczędności tak, aby nie straciły one na wartości.

RYS. 4. Czy z powodu wzrastających cen niektórych produktów i usług w ciągu ostatnich miesięcy:

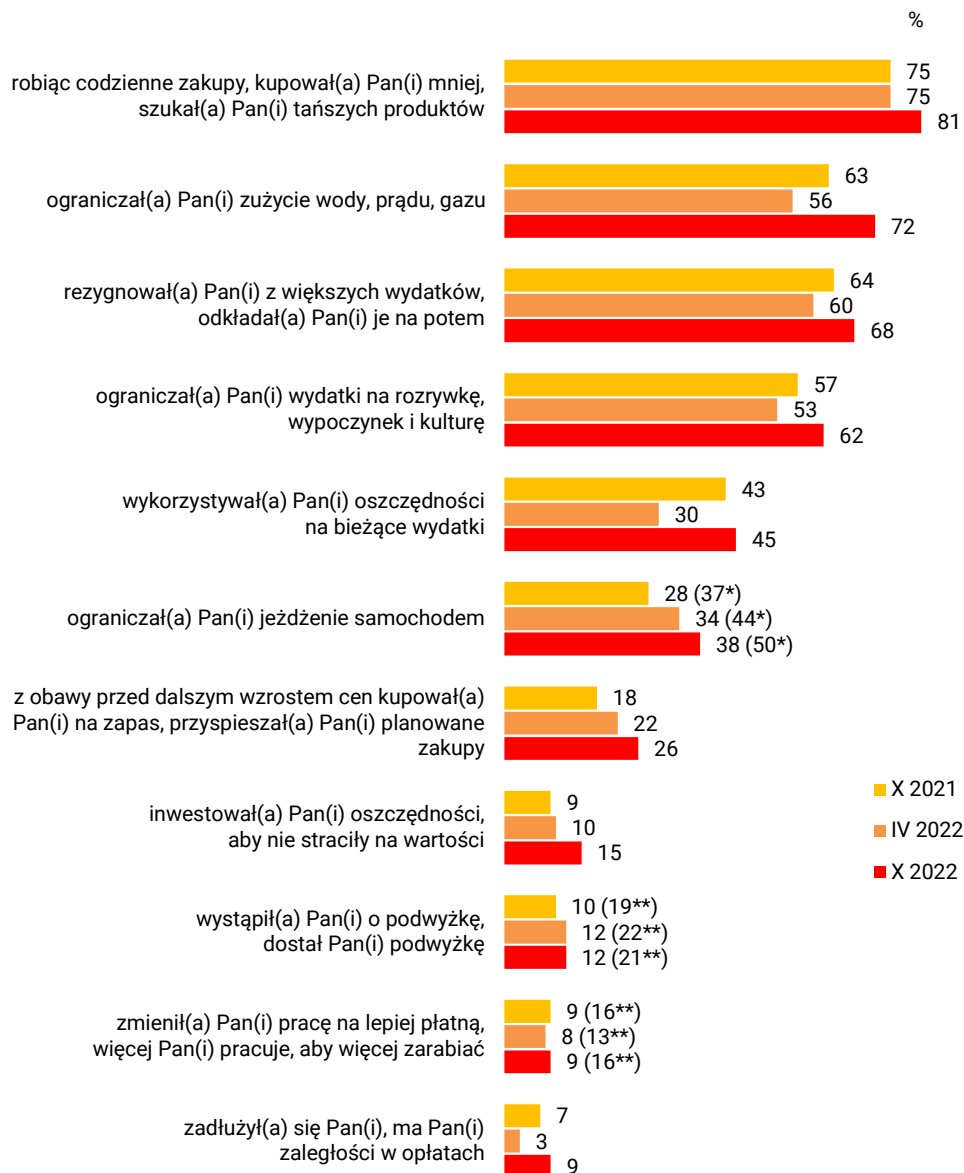

* Wyniki procentowane do mających samochód w gospodarstwie domowym

** Wyniki procentowane do pracujących zarobkowo

Polacy podejmują coraz więcej działań, aby radzić sobie z inflacją. W ciągu ostatniego półrocza bardzo wyraźnie wzrosła liczba osób ograniczających zużycie wody, prądu, gazu (o 16 punktów procentowych), wykorzystujących oszczędności na bieżące wydatki (o 15 punktów), ograniczających wydatki na rozrywkę, wypoczynek i kulturę (o 9 punktów) oraz rezygnujących z większych wydatków lub odkładających je na potem (o 8 punktów). Zauważalnie wzrosła też liczba badanych ograniczających codzienne zakupy, szukających tańszych zamienników (o 6 punktów), zadłużających się, mających zaległości w opłatach (również o 6 punktów) oraz inwestujących oszczędności, aby nie straciły na wartości (o 5 punktów).

RYS. 5. Czy z powodu wzrastających cen niektórych produktów i usług w ciągu ostatnich miesięcy:

Podstawa procentowania w poprzednich pomiarach była nieco inna (wyłączone były bardzo nieliczne osoby, które nie zauważyły wzrostu cen). Ze względu na powszechność odczuwania wzrostu cen wyniki poszczególnych pomiarów można ze sobą zestawiać i porównywać

* Wyniki procentowane do mających samochód w gospodarstwie domowym

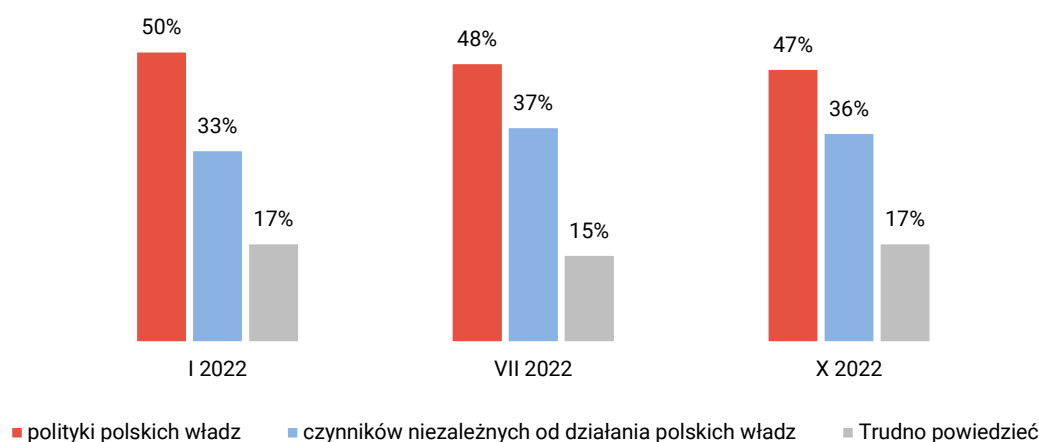
** Wyniki procentowane do pracujących zarobkowo

POSTRZEGANE PRZYCZYNY WZROSTU CEN

Zdaniem ankietowanych, obecny wzrost cen w Polsce jest w większym stopniu efektem polityki polskich władz (47%) niż czynników od ich działania niezależnych (36%). Opinie na ten temat w ciągu ostatnich trzech miesięcy praktycznie nie zmieniły się, natomiast w stosunku do stycznia, okresu sprzed inwazji Rosji na Ukrainę, tylko w niewielkim stopniu umocniło się przekonanie, że inflacja w Polsce jest przede wszystkim uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi (wzrost z 33% do 36%), a pogląd, że jest ona głównie skutkiem polityki polskich władz, wyrażany jest trochę rzadziej (spadek z 50% do 47%).

CBOS

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:

Opinie na ten temat bardzo wyraźnie zależą od poglądów politycznych i preferencji partyjnych. Zdecydowana większość badanych o lewicowych poglądach politycznych uważa, że wzrost cen jest przede wszystkim wynikiem polityki polskich władz (74%), natomiast identyfikujący się z prawicą w większości są zdania, że jest on niezależny od działania polskich władz (64%).

W potencjalnych elektoratach partyjnych zdecydowana większość sympatyków partii rządzącej obecny wzrost cen wiąże przede wszystkim z czynnikami zewnętrznymi, natomiast wyborcy ugrupowań opozycyjnych w większości uważają, że obecna inflacja jest w głównej mierze efektem polityki polskich władz. Osoby niemające sprecyzowanych preferencji partyjnych oraz niezamierzające głosować również częściej przyczyn inflacji upatrują w polityce polskich władz.

TABELA 3

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:		
	polityki polskich władz	czynników niezależnych od działania polskich władz	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	76	16	8
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	76	16	8
Lewica*	71	14	14
Polska 2050 Szymona Hołowni	69	17	14
Prawo i Sprawiedliwość	8	80	12
Niezdecydowani, na kogo głosować	53	30	17
Niezamierzający głosować	44	28	28

* Uwaga, niewielka liczebność elektoratu w badanej próbie

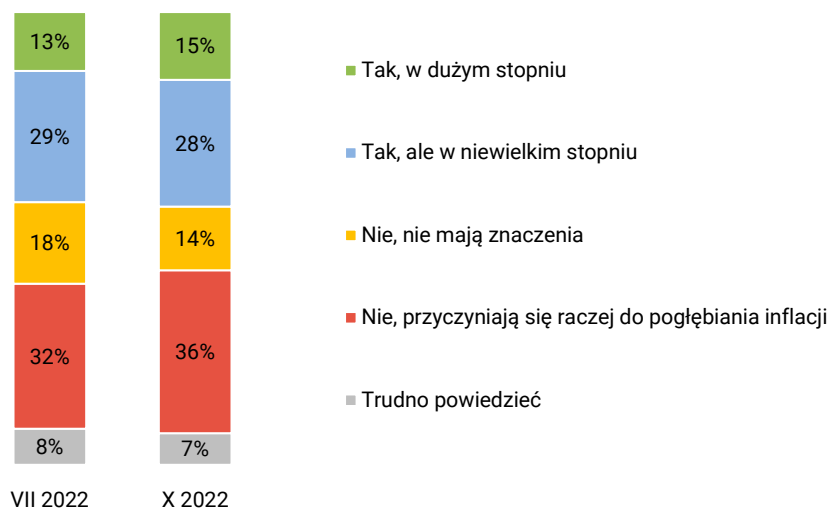
Uwzględniając pozostałe charakterystyki społeczno-demograficzne zauważyć można, że częściej przyczyn wzrostu cen w polityce polskich władz upatrują młodszy respondenci, w wieku 18–44 lata (52%–58% w zależności od kategorii), absolwenci wyższych uczelni (60%) oraz respondenci o najwyższych dochodach *per capita* (67%).

OCENA DZIAŁAŃ RZĄDU

Opinie badanych na temat działań rządu w zakresie łagodzenia wzrostu cen i ich skutków dla obywateli są podzielone. Znaczna część respondentów uważa, że działania podejmowane przez rząd przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen (43%), w tym 15% uważa, że w dużym stopniu. Co siódmy ankietowany sądzi, że nie mają one większego znaczenia (14%), a więcej niż co trzeci jest zdania, że raczej przyczyniają się do pogłębiania inflacji (36%). Relatywnie niewielu badanych nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat (7%).

W ciągu ostatnich trzech miesięcy opinie na ten temat zmieniły się jedynie w niewielkim stopniu. W lipcu, podobnie jak teraz, ponad dwie piąte badanych uważało, że działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków (42% wobec 43% obecnie). W stosunku do lipca nieznacznie ubyło natomiast uważających, że nie mają one znaczenia (o 4 punkty procentowe, do 14%), a przybyło twierdzących, że przyczyniają się raczej do pogłębiania inflacji (z 32% do 36%).

RYS. 7. Czy działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków dla obywateli?

Opinie na ten temat zależne są przede wszystkim od poglądów politycznych oraz preferencji partyjnych. Badani o prawicowych poglądach politycznych (65%) oraz zwolennicy partii rządzącej (78%) w większości uważają, że działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków. Natomiast respondenci identyfikujący się z lewicą, popierający ugrupowania opozycyjne, o niesprecyzowanych preferencjach partyjnych oraz bierni politycznie pozytywnie wypowiadający się na temat działań rządu w tym obszarze należą do mniejszości.

TABELA 4

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków dla obywateli?			
	Tak**	Nie, nie mają znaczenia	Nie, przyczyniają się raczej do pogłębiania inflacji	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość	78	7	8	7
Koalicja Obywatelska	24	14	60	1
Polska 2050 Szymona Hołowni	24	23	47	6
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	23	10	67	0
Lewica*	22	24	54	0
Niezdecydowani, na kogo głosować	42	16	37	5
Niezamierzający głosować	38	14	33	16

* Uwaga: niewielka liczebność elektoratu w badanej próbie

** Połączono odpowiedzi „Tak, w dużym stopniu” oraz „Tak, ale w niewielkim stopniu”

Polacy coraz silniej odczuwają wzrost cen. Ogromna większość odczuwa go już w dużym lub bardzo dużym stopniu. Najbardziej dotkliwy jest wzrost cen żywności, w drugiej kolejności – wzrost cen paliw, a w trzeciej *ex aequo* – energii elektrycznej oraz ogrzewania mieszkania lub domu. W reakcji na rosnące ceny Polacy najczęściej ograniczają codzienne zakupy, szukają tańszych zamienników oraz ograniczają zużycie wody, prądu, gazu. Większość badanych rezygnuje z dużych wydatków, odkładając je na potem oraz ogranicza wydatki na rozrywkę, wypoczynek i kulturę.

Przyczyn obecnego wzrostu cen Polacy częściej upatrują w polityce polskich władz niż w czynnikach zewnętrznych, choć opinie na ten temat są podzielone. Poglądy badanych na temat działań rządu w zakresie łagodzenia wzrostu cen i ich skutków dla obywateli są również podzielone. Znaczna część badanych uważa, że działania podejmowane przez rząd przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków dla obywateli, jednak spora grupa jest przeciwnego zdania, a niemała część twierdzi nawet, że działania rządu przyczyniają się raczej do pogłębienia inflacji.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka